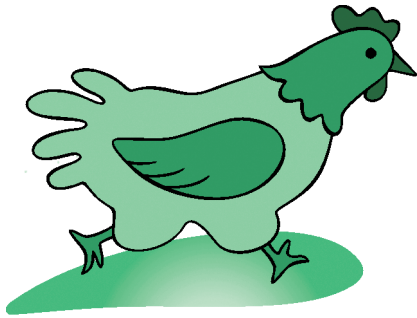

SLOVENIJA, MOJA DOMOVINA PRIROČNIK

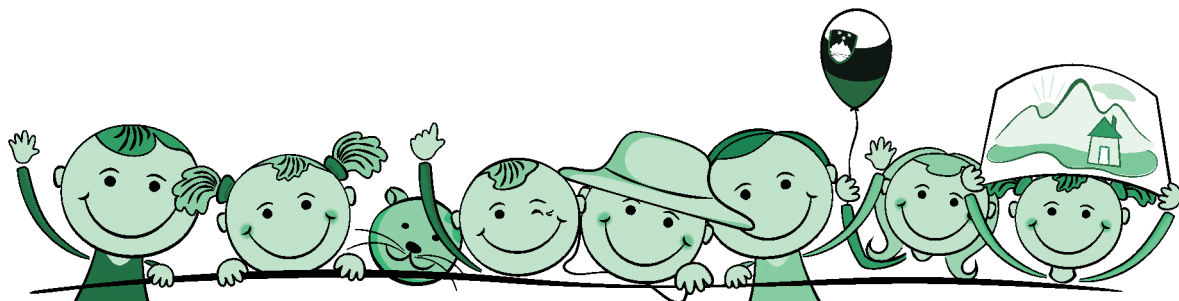

UVOD - SPLOŠNE ZNAČILNOSTI KNJIŽICE »SLOVENIJA, MOJA DOMOVINA«

Spoštovane kolegice in kolegi,
pred vami je priročnik za delo s knjižico *Slovenija, moja domovina* in priloženim zemljevidom *Pripovedujem zgodbo*, ki vam bo olajšal oranje ledine v svet domoljubja v prvem razredu osnovne šole.

Knjižica *Slovenija, moja domovina* je zasnovana praktično, saj sta pri delu z njo aktivna tako učitelj kot učenec. Pri zasnovi smo upoštevali dejstvo, da otroci, ki jo bodo uporabljali, šele nekaj mesecev obiskujejo osnovno šolo in je njihov način razmišljanja zelo konkreten, svet okrog sebe pa zaznavajo celostno. Temeljni pogoj za uspešno učenje šestletnika je doživljanje, zato so vse dejavnosti usmerjene izkušnjsko, ob čemer lahko otrok izrazi tudi svoje mnenje. Ne smemo pa prezreti vloge učitelja, saj prav ta s svojim pozitivnim zgledom lahko zelo vpliva na otroka in njegovo kritično doživljanje sveta.

Knjižica je namenjena prvim korakom v svet »domoljubja«, čustva, ki ga je treba privzgojiti mladim. Učiteljevo podajanje znanja je le okvir, v katerega otrok vnese svoje izkušnje in jih deli z drugimi, tako pa širi tudi svoj socialni svet, ki ni omejen le na ožjo okolico, kot sta dom in šola, temveč na širši družbeni prostor, kot je država. Kaj je torej domoljubje? Domoljubje je bilo in ostaja najbolj žlahtno čustvo prav na vrhu vrednotne lestvice človeštva. Domoljubje pomeni ljubiti dom, posredno pa ljubiti družino in svoje najbližje ter spoštovati svoje prednike. Za razliko od nacionalizma ni šovinistično čustvo, saj svoje ljubezni do domovine kot vsote domov ne primerja z drugimi, ne tekmuje in ne prezira drugih ter si s tem zagotavlja lastno veljavo in verodostojnost. Ne, domoljubje se posveča dosežkom lastnega naroda na vseh področjih: v umetnosti, kulturi, jeziku, športu, znanosti ... Ti dosežki delajo posamezen narod pomemben in prepoznaven. Zato naroda ne smemo tehtati z velikostjo oziroma številčnostjo, močjo gospodarstva in vojske ter nacionalističnim nastopaštvom. Slovenci smo najboljši dokaz za to. Prav naše domoljubje, izraženo v ljubezni do jezika, spoštovanju narodnih vrednot in medsebojni narodni povezanosti ali enotnosti, je omogočilo, da smo ne samo prenesli vse oblike raznarodovanja in potujčevanja, temveč smo dosegli sanje mnogih narodov, ki nimajo tega privilegija, kot ga imamo mi – živeti v lastni državi, in si, kakor je zapisal naš največji pisatelj Ivan Cankar, usodo pišemo sami. Vendar je treba domoljubje negovati. Še več, najprej je treba poznati dosežke slovenskega naroda, šele nato pride ljubezen in spoštovanje. In prav tu imamo v sodobnem načinu življenja veliko narodno zadrego: poznavanje slovenske zgodovine in dosežkov slovenskega naroda smo postavili v ozadje. To pa ne pomeni, da ni mogoče česa spremeniti, in prepričani smo, da je treba začeti delati že z našimi najmlajšimi. Če bomo uspeli med njimi vzbuditi zanimanje na tem področju, bomo vzgojili zdravo samozavestne in nacionalno strpne generacije, temelječe na spoštovanju dosežkov slovenskega naroda, brez kakršne koli potrebe po poniževanju drugih. Prepričani smo, da si tega želimo vsi, in knjižica pred vami je poskus prizadevanja za to.

Glavno temo – *Slovenija, moja domovina* – smo razdelili na posamezne podteme, ki omogočajo otroku celovito učenje, učitelju pa veliko svobode in ne ozke usmerjenosti k doseganju določenega cilja. Želeli smo, da je otrok ves čas aktiven soustvarjalec ponujenih vsebin, ki bodo pri njem vzbudile zvedavost, navdušenje in ustvarjalnost. Ker šestletnik še ne zna pisati (vsaj večina ne), so aktivnosti v knjižici zasnovane tako, da otrok riše, barva in lepi sličice, veliko je tudi ilustracij. Temu so prilagojena navodila za delo, ki so podana besedno in slikovno.

Enote si sledijo v smiselnem časovnem zaporedju skozi vse šolsko leto, obravnavane pa so glede na aktualnost posameznih tem, ki učenca vodijo od spoznanja, da je del širše družbe, do prepoznavanja državnih simbolov in počastitve treh državnih praznikov. Ker je knjižica namenjena otrokom, je zasnovana tako, da se učenci poistovetijo z ilustriranimi liki vrstnikov, ki jih vodijo skozi posamezne enote. Liki se znajdejo v različnih vlogah glede na temo, ki jo obravnavajo.

Knjižici je priložen ilustriran zemljevid Slovenije. Zasnovan je kot didaktična igra, ki učence popelje po Sloveniji, da jo bolje spoznajo, hkrati pa prisluhnejo kratkim zgodbicam, pravljicam, legendam, pripovedkam, ki so značilne za določeno geografsko območje. Prav ob delu z zemljevidom se razvijajo tudi socialni odnosi, ki so pomembni za otrokov vsestranski razvoj. V interakciji z drugimi otrok gradi svojo samopodobo ter zadovoljuje svoje socialne in emocionalne potrebe. Vam in vašim učencem želimo veliko ustvarjalnih trenutkov s knjižico in s svetom domoljubja.

ENOTE

Opis enot v priročniku je strnjen, hkrati pa dovolj širok, da učitelju omogoča veliko ustvarjalnosti in samoiniciativnosti. Pri vsakem poglavju so podani cilji in predlagane aktivnosti, ki naj bi jih učitelj izvedel z učenci.

1 TO SMO MI

Cilji:

- Učenci doživljajo sebe kot del širše skupnosti (npr. oddelka, šole, kraja).
- Vedo, da smo si ljudje med seboj različni, kljub temu pa živimo v širših skupnostih.
- Prepoznavajo, kaj jih v oddelku združuje in povezuje.

Dejavnosti

Ker vemo, da je svet šestletnika omejen na ožjo skupnost, predvsem na družino oziroma na oddelek v šoli, je izhodišče knjižice oddelčna skupnost učencev. Učenec se nariše v družbi sovrstnikov in poimenuje otroške like ob sebi. Učitelj usmerja pogovor tako, da učenci povedo, kako se počutijo v razredu, kaj jim je všeč v šoli, kdo so njihovi sošolci, kaj so se v šoli že naučili ipd.

2 TU SMO DOMA

Cilji:

- Učenci vedo, v katerem kraju stanujejo in kje je njihova šola.
- Spoznajo, da zemljevid predstavlja našo državo – Slovenijo.
- Poiščejo nalepko s šolo in jo s pomočjo učitelja nalepijo na ustrezen prostor na zemljevidu.
- Vedo, da v šoli govorijo slovensko (oz. na dvojezičnih območjih italijansko/madžarsko).

Dejavnosti

Učitelj se z učenci pogovarja o njihovem domačem kraju (oz. o kraju, v katerem obiskujejo šolo). Učenci povedo, kaj jim je všeč v njihovem kraju, ali poznajo kakšne pomembne stavbe, in opišejo šolo, ki jo obiskujejo. Skupaj z učiteljem si ogledajo stran *Tu smo doma* in ugotovijo, da je osrednji lik zemljevid, in sicer zemljevid Slovenije. Učitelj jih vpraša, na kaj jih spominja oblika naše države. Učenci primerjajo obris zemljevida s kokoško, ki je narisana nad njim. Skupaj z učiteljem na zemljevidu poiščejo (približno), kje leži njihov kraj, in tja nalepijo sličico šole. Pogovorijo se, v katerem jeziku govorijo v šoli – na dvojezičnem območju sta poleg slovenščine še italijanščina oziroma madžarsščina –, ter z nalepkami dopolnijo besedilo.

3 NAŠA HIMNA

Cilji:

- Učenci spoznajo pojem himna.
- Vedo, da je naša himna Zdravljica, ki jo je napisal France Prešeren.
- Poslušajo himno.
- Vedo, kako se obnašamo ob poslušanju/petju himne.

Dejavnosti

Učenci odprejo knjižico na strani Naša himna in povedo, kaj je na sliki. Prepoznajo otroke, ki pojejo, in dečka, ki stoji na zmagovalnem odru. Ob tem jim učitelj predstavi pojem himne in jim pove, ob katerih priložnostih jo izvajamo. Učenci sledijo učiteljevi razlagi s pomočjo sličic ilustriranih junakov, s katerimi so se poistovetili. Učitelj jim pove, da je slovensko himno napisal naš največji pesnik France Prešeren. Skupaj ji prisluhnejo. Ob tem se pogovorijo tudi o tem, kako se obnašamo ob poslušanju himne na prireditvah (stojimo mirno in tiho poslušamo, na koncu ne ploskamo). Izjema so športni dogodki. Sličica na desni strani prikazuje zmagovalca s kolajno okrog vratu. Vedo, da zmagovalcem na velikih športnih prireditvah podelijo medalje, zatem pa zadoni himna.

4 NAŠA ZASTAVA

Cilji:

- Učenci spoznajo slovensko zastavo.
- Vedo, da slovenska zastava plapola tudi na njihovi šoli, in si jo ogledajo.
- Vedo, kako si sledijo barve na zastavi.
- Spoznajo slovenski grb.

Dejavnosti

Pod vodstvom učitelja si učenci ogledajo slovensko zastavo, ki plapola na šoli. Naučijo se, da je zastava belo-modro-rdeča z grbom Slovenije, nato pa jo v knjižici pobarvajo. Ob učiteljevi razlagi spoznajo slovenski grb, ki ga potem s pomočjo slike znajo opisati tudi sami. Naučijo se, da ima grb

obliko ščita in da je na sredini ščita na modri podlagi v beli barvi lik Triglava, naše najvišje gore. Pod njim sta dve valoviti modri črti, ki ponazarjata morje in reke. Nad likom Triglava so razporejene tri zlate šesteroroke zvezde. Ščit je ob stranicah rdeče obrobljen. Učitelj učencem predstavi pomen državne zastave.

5 8. FEBRUAR – SLOVENSKI KULTURNI PRAZNIK

Cilji:

- Učenci spoznajo slovenski kulturni praznik, 8. februar.
- Vedo, da na ta dan praznujemo obletnico smrti našega največjega pesnika Franceta Prešerna, ki je avtor slovenske himne.
- Spoznajo poenostavljeno razlago pojma kultura.

Dejavnosti

Učitelj učence spomni na Franceta Prešerna, našega največjega pesnika, ki so ga po imenu spoznali ob obravnavi slovenske himne. Razloži jim, da se je rodil pred mnogimi leti, 3. decembra 1800, v Vrbi na Gorenjskem, umrl pa je 8. februarja 1849 v Kranju. Pove jim, da je Prešeren napisal veliko pesmi, najbolj znana pa je Zdravljica, ki smo jo Slovenci sprejeli za svojo himno in predstavlja našo državo. Učenci se seznanijo z dejstvom, da kulturni praznik praznujemo v spomin na velikega pesnika. To je za Slovence pomemben praznik, zato ta dan ni pouka, prav tako pa imajo prost dan tudi starši. Seveda mnogi poklici tudi med prazniki zahtevajo nemoteno delo (zdravniki, gasilci, policisti idr.). Učenci skupaj z učiteljem poiščejo portret pesnika in sličico prilepijo v okvir. Ob tem jim učitelj s pomočjo ilustracij v knjižici razloži pojem kulture in jih spodbudi k obisku kakšne kulturne prireditve v domačem kraju.

6 25. JUNIJ – DAN DRŽAVNOSTI

Cilji:

- Učenci vedo, da država Slovenija praznuje rojstni dan na začetku poletja, 25. junija.
- Vedo, da je Slovenija mlada država in da je bila prej del druge države.

Dejavnosti

Učenci povedo, kaj vidijo na sliki (praznovanje, torta, zastave). Razmislijo, ob katerem prazniku pihajo svečke na torti. Z učiteljevo pomočjo ugotovijo, da ilustracija prikazuje rojstni dan države. Učitelj učencem pove, da je 25. junij pomemben praznik za vse prebivalce Slovenije, saj se je na ta dan pred več kot dvajsetimi leti (1991) »rodila« slovenska država. Učenci povedo, kako oni praznujejo rojstni dan, in predlagajo, kako bi, po njihovem mnenju, rojstni dan lahko praznovala država. Pobarvajo torto.

7 26. DECEMBER – DAN SAMOSTOJNOSTI IN ENOTNOSTI

Cilji:

- Učenci vedo, da je pozimi, 26. decembra, v času božično-novoletnih počitnic, za Slovence pomemben praznik, saj smo se pred več kot dvajsetimi leti na ta dan odločili, da želimo imeti svojo državo.
- Spoznajo pojma samostojnost in enotnost.

Dejavnosti

Učitelj se z učenci pogovarja o prihajajočih praznikih, o božiču in novem letu. Povedo, kako ta dva praznika praznujejo doma. Knjižico odprejo na strani, ki je namenjena prazniku samostojnosti in enotnosti. Opišejo sličico (sneg, zima, otroci se držijo za roke, so veseli, v sredini je Triglav, na vrhu obris zastave). S pomočjo te slike jim učitelj razloži pomen praznika, saj so se tudi prebivalci Slovenije nekoč tako povezali in si zaželeli, da bi imeli samostojno slovensko državo. Takrat je bila namreč Slovenija del druge države (Socialistične federativne republike Jugoslavije). Učitelj učence spodbudi h kakšni skupni odločitvi, ki bo vsem prinesla boljše počutje v oddelku. Učenci nalepijo zastavo Slovenije.

8 PRAZNUJEMO

Cilji:

- Učenci vedo, kaj je to praznovanje.
- V prazen okvir narišejo, kako praznujejo.
- Pripovedujejo o praznovanju, ki so ga narisali.

Dejavnosti

To je zadnja enota v knjižici, ki pa jo lahko izvedemo ob katerem koli od omenjenih treh praznikov. Učitelj preveri pri učencih, ali vedo, kaj vse lahko praznujemo. Dejavnost učencev je usmerjena v razmišljanje in risanje. Narišejo praznovanje enega od treh obravnavanih praznikov in o njem pripovedujejo sošolcem. Tako nadgradijo poznavanje slovenskih državnih praznikov.

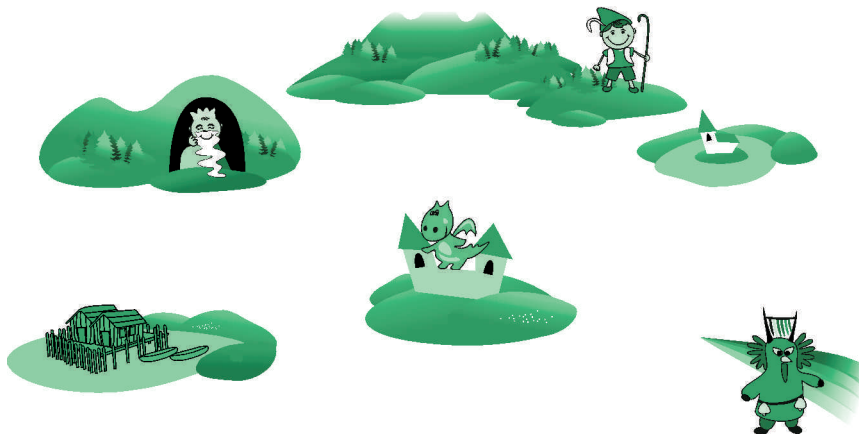
9 PRIPOVEDUJEM ZGODBO (zemljevid)

Cilji:

- Učenci z didaktično igro spoznavajo državo Slovenijo.
- Spoznajo različne dele Slovenije in z njimi povezane zgodbe.
- Razvijajo se socialni stiki med učenci.

Dejavnosti

Igra je namenjena skupinskemu delu, učenci sedijo okoli mize, na kateri je zemljevid Slovenije; igro nadzoruje učitelj, kocko izmenično mečejo učenci in premikajo figurico za ustrezno število polj. Pot se začne na Gorenjskem in konča v Beli krajini. Na poti se učenci seznanijo s pokrajino, skozi katero potujejo, in zgodbami, ki so povezane z njo. V pomoč so jim ilustracije z naravnimi in kulturnimi značilnostmi pokrajine. V primeru, da učenci na svoji poti pridejo na rdeče polje, prisluhnejo izbrani zgodbi. Priporočene zgodbe temeljijo večinoma na ljudskem izročilu in so ustrezno prilagojene starosti otrok. Otroci se igro lahko igrajo tudi samostojno – kdo bo prej na cilju, učitelj pa po lastni presoji tudi spremeni pravila in potek igre glede na to, katere cilje želi doseči z njo.

PREDLAGANE ZGODBE

1 KRANJSKA GORA

KEKEC

Kekec je bil vesel in prijazen pastirček. Rad se je podil po travnikih, skrbel za živali in nabiral zdravilne rastline. Kadar se je znašel v težavah, jih je pogumno rešil. Bal se je le Bedanca, hudobnega lovca, ki je živel visoko v gorah.

Nekega dne je Bedanec ugrabil njegovega prijatelja Kosobrina in ga privezal k drevesu. Rešil ga je Kekec, a tudi njega je hudobnež ujel. Predlagal mu je kupčijo. Izpustil ga bo, če mu bo fant pripeljal deklico, ki je žvela pri Kosobrinu. Kekec je to odklonil in se domislil zvijače. Vedel je, da se Bedanec boji sov, zato je začel sredi noči skovikati. Hudobnež se je resnično ustrašil in zbežal iz koč. Ob tem se je spotaknil in obvisel na drevesu. Kekec ga je izpustil iz pasti, ko mu je ta obljubil, da bo odšel in se ne bo nikoli več vrnil. Tako je tudi storil, Kekec pa se je vrnil domov kot pravi junak.

2 TRIGLAV

LEGENDA O ZLATOROGU

Visoko v gorah so nekoč živele bele žene, ki so bile dobrega srca. Večkrat so se prikazale tudi ljudem v dolini in jim pomagale v težavah. Otroka, rojenega v njihovi navzočnosti, so varovale vse življenje. Za svoja dobra dela niso želele zahvale in tudi njihovim bivališčem v gorah se ni smel nihče približati. V gorah so bele žene pasle svoje koze, ki jih je vodil kozel z zlatimi rogov, Zlatorog. Kdor bi dobil njegove rogove, bi prišel do velikega skritega zaklada.

V dolini je živel mlad lovec, ki so ga bele žene varovale od rojstva. Zaljubil se je v prelepo dekle in ji nosil gorske cvetlice. A zgodilo se je, da se je z dekletom želel poročiti tudi bogataš, ki ji je podaril zlat nakit. Mladeniču je rekel, da mora dekletu, če jo ima res rad, prinesiti Zlatorogov zaklad. Lovec se je odpravil v gore in na skali zagledal Zlatoroga, obsijanega s soncem. Pozabil je na njegovo čudežno moč in hotel ga je ustreliti. Zlatorogu se je uspelo rešiti, a bil je tako žalosten, da je za vedno izginil, z njim pa tudi bele žene. Na skali so v spomin na Zlatoroga zrasle prelepe gorske rože. Lovec se je vrnil v dolino, a dekleta ni dobil.

3 SOČA

LEGENDA O SOČI

Nekoč so v naših gorah živel trije bogovi: Triglav, Jalovec in Mangart. Ljudje so jih imeli zelo radi, saj so jim vedno pomagali v težavah. Nekega dne pa se je pojavil hudoben velikan. Ime mu je bilo Vodobruhec, saj je iz njegovih ust kar naprej bruhala voda. Zaradi velikana je bilo poplavljenih veliko vasi in ljudje so prosili boga

Jalovca, naj jim pomaga. Na žalost je bil Jalovec pri tem neuspešen, zato je na pomoč poklical še druga dva bogova.

Skupaj so ukrotili Vodobruhca in ga zvezali. Dolgo so razmišljali, kam naj ga zaprejo. Končno se je bog Triglav domislil, da ga bodo zaprli v votlino in mu odprli usta. Voda bo tekla v dolino in namakala polja, velikan pa bo popravil škodo, ki jo je naredil. Legenda pravi, da so tako tudi naredili. Še danes iz votline bruha voda, ki jo poznamo po imenu Soča. Bog Triglav je rekel, da bodo velikana Vodobruhca izpustili, ko bo odslužil svojo kazen. Ljudje upajo, da se to ne bo zgodilo kmalu, saj so ponosni na svojo reko Sočo.

4 LIPICA

GOSKA IN KONJ – LJUDSKA BASEN

Na pašniku sta se pasla goska in konj. Goska je mislila, da je konj ne mara, ker je sploh ni pogledal. Domišljavo je dvignila glavo, stegnila vrat in konju posmehljivo rekla: »Hm, da veš, jaz sem boljša žival kot ti, ki zmoreš hoditi samo po zemlji. Jaz lahko hodim po zemlji kot ti, imam peruti, da poletim, lahko pa se grem razvedrit v vodo. Kakor torej vidiš, sem popolna.«

Konj pogleda gosko in ji odgovori: »Vse, kar si rekla, je res, a si povsod nerodna. Letati znaš, s škrjančkom in lastovico pa se niti primerjati ne moreš. Plavaš samo po površini vode, pod vodo pa ne moreš živeti kot riba in rak, pa tudi hrane ne dobivaš v vodi. Kadar nerodno stopicljaš po zemlji s svojim dolgim stegnjenim vratom, vpiješ na vsakega mimoidočega in vsi se ti posmehujejo. Jaz res ne znam letati in plavati, je pa moja hoja lepa in vsi občudujejo moj hitri ter elegantni tek. Raje sem odličen v eni stvari kot samo dober v več stvareh.«

5 PIRAN – SOLINE

ČAROBNI MLINČEK ALI ZAKAJ JE MORSKA VODA SLANA

Nekoč je s slepo babico živel deček. Bil je delaven in pošten. Ko je zrastel, je dobil službo na ladji, a mornarji so se mu posmehovali, ker je bil reven. To je povedal babici. Podarila mu je čarobni mlinček. Mlinčku je ukazala: »Mlinček, mlinček, melji, svetle kovance mi namelji.« Nato je rekla: »Mlinček, mlinček, ustavi se, kovancev je zdaj dovolj.« Mlinček se je ustavil. Dečku je babica pojasnila, da si lahko zaželi tudi kaj drugega, vendar o tem ne sme pripovedovati nikomur.

Deček se je vrnil na ladjo. Kmalu ni imel nič manj od drugih mornarjev, a je ostal skromen in se ni bahal z denarjem. Vsakemu je rad pomagal. Kapitan ladje pa je bil hudoben mož in nikomur ni želel ničesar dati. Pogosto se je zgodilo, da je na ladji zmanjkalo hrane. Takrat je deček vzel mlinček in ta je namlel toliko, da je bilo dovolj za vse.

Nekoč je kapitan izvedel za čarobni mlinček. Deček mu ga je moral dati in ga poučiti, kako se ravna z njim.

Kapitan je odšel pod palubo in od mlinčka zahteval toliko denarja in dobrot, da je kabina kmalu postala pretesna. Na morju se je takrat razbesnela strašna nevihta. Mornarji so v vodo spustili čoln in zapustili ladjo. Poklicali so tudi kapitana, on pa je še kar sedel v svoji kabini z vsemi dobrotami, ki jih je namlel mlinček. Naenkrat je opazil, da nima soli. Ukazal je mlinčku in začela se je sipati bela sol. Kapitan pa je pozabil, kaj je treba reči, da bi mlinček prenehal mleti. Razbil ga je na drobne koščke, toda iz vsakega koščka je nastal cel mlinček in vsi so mleli belo sol. Ladja je postala pretežka. Z mlinčki in kapitanom vred je potonila. Deček in mornarji so se rešili.

Mlinčki na dnu morja pa še vedno noč in dan meljejo belo sol.

6 SVETA TROJICA NA NOTRANJSKEM

MARTIN KRPAN

Nekoč je živel zelo močan in poseben mož, ki mu je bilo ime Martin Krpan. Ukvarjal se je s tihotapljenjem angleške soli, kar pa je bilo prepovedano.

Nekega zimskega dne, ko je Krpan tovoril sol na svoji kobilici, je na cesti srečal kočijo, v kateri je bil sam cesar, vendar ga Krpan ni prepoznal. Cesta ni bila dovolj široka, zato je Krpan brez težav dvignil kobilico in jo prestavil, da je kočija ne bi povozila. Cesar je bil začuden nad Krpanovo močjo, ogovoril ga je, nato pa se je odpravil naprej.

Leto dni po tem dogodku je po Dunaju strašil velikan Brdavs. Mnogi so se spopadli z njim, a ga nihče ni uspel premagati. Takrat se je cesar spomnil na Krpana in takoj poslal ponj svoje vojake. Krpan je res prišel na Dunaj. Cesarjevo orožje ni bilo dovolj dobro zanj, zato si je naredil svojega. Za boj z Brdavsom je posekal najlepšo lipo na dvornem vrtu in se s tem zameril cesarici, pripeljali pa so mu tudi njegovo kobilico, s katero sta šla v boj. Martin Krpan je Brdavs za lahkoto premagal. Za nagrado je dobil vrečo zlatnikov in dovoljenje za tvorjenje angleške soli. Zadovoljno se je odpravil domov.

7 POSTOJNA

LEGENDA O ERAZMU PREDJAMSKEM

Blizu Postojnske jame leži mogočni Predjamski grad. Najbolj znan njegov prebivalec je bil Erazem Predjamski, o katerem zgodba pravi takole: Erazem je bil postaven roparski vitez, ki se je uprl cesarju, zato ga je ta ukazal ubiti. Zatekel se je v grad, ki so ga cesarjevi vojaki neuspešno oblegali več kot eno leto. Erazem je bil zelo prebrisan in je skozi skrivne rove v gradu hodil na roparske pohode ter se oskrboval s hrano. Izdal ga je služabnik, ki je z gorečo svečo sporočil, da je vitez na stranišču. Vojaki so tja izstrelili kamnito kroglo in ubili Erazma.

8 IDRIJA

KAKO SO NAŠLI ŽIVO SREBRO

Legenda pravi, da je živo srebro pred več kot petsto leti po naključju odkril neki kmet. Nekoč je nameraval iti na sejem v Škofjo Loko, da bi tam prodal škafe, ki jih je izdelal. Ker pa jih je nekaj puščalo, jih je odnesel k potoku, da bi se napili vode in bi se les napol. Medtem ko je nalival vodo v škaf, se je v vodi nekaj zasvetilo. Kmet je hotel premakniti škaf, a je bil ta tako težak, da ga ni mogel premakniti niti za prst. Na dnu škafa je zagledal »srebrno blato«. Šel je v Škofjo Loko in tam zlatarju pokazal neznano, tekočo, svetlečo in težko snov. Zlatar jo je prepoznal kot živo srebro. Na vsak način je želel izvedeti, kje ga je kmet našel, a mu to ni uspelo. Ko se je kmet vračal domov, se mu je pridružil vojak. Njemu je zaupal, kje je našel zaklad. Novica, da so v kotlini odkrili živo srebro, se je hitro razširila. Veliko ljudi od vsepovsod je začelo prihajati v Idrijo, kjer so kopal rudo.

9 BLED

LEGENDA O POTOPLJENEM ZVONU

Na blejskem gradu je živela mlada, a žalostna gospa. Razbojniki so ji ubili moža in ga vrgli v jezero. Zbrala je vse svoje srebro in zlato, ki ga je hranila v skrinjah. Iz zbranega bogastva je dala narediti zvonček za kapelico na otoku. Zvonček pa ni prispel do blejskega otoka, saj se je razbesnel vihar ter ga potopil z ladjico in čolnarji vred. Še dandanes se včasih v jasnih nočeh oglašajo iz globin. Obupana gospa je po tej nesreči prodala vse, kar je imela, zasluženi denar je darovala za novo cerkev na otoku, sama pa je stopila v samostan. Ko je umrla, je papež posvetil nov zvon in ga poslal na blejski otok.

Kdor s tem zvonom pozvoni in svojo željo sporoči usmiljeni »gospo iz jezera«, se mu izpolni želja.

10 KRANJ

DOKTOR FIG

Naš največji pesnik France Prešeren je bil prijazen gospod in je imel zelo rad otroke. V njihovi družbi je bil dobre volje, do njih je bil zelo radodaren. Zanje je imel vedno pripravljene nekaj drobiža, njegovi žepi pa so bili polni suhih fig, ki jih je delil otrokom.

Zgodba pravi, da so se revni mestni otroci takoj, ko so zagledali Franceta Prešerna, zbrali v skupinico, ki je tekala po ulici za pesnikom in prosila: »Doktor, fig, fig.« Ta se je toplo nasmehnil, segel v globoki žep svoje težke črne suknje in fige dobrodušno delil malim revežem. Tako naj bi Prešeren dobil nenavadni vzdevek »Doktor fig«.

11 LJUBLJANA

ZMAJČEK PEPI

Zmajček Pepi je bil poseben zmaj. Vsi so se mu posmehovali, saj je bil majhen in neroden, kar pa še ni bilo najhuje. Kihnil je vsaj desetkrat na dan in ob tem bruhal ogenj. Vedno je kje kaj zagorelo, zato so ljudje sklenili, da ga bodo izgnali iz mesta.

Žalosten je zapustil svoj domači kraj in zamišljeno letel nad hribi in dolinami. Naenkrat je na gozdni jasi zagledal prelepo zmajčico. Bilo mu je zelo nerodno, a vseeno se je ustavil in jo ogovoril. Povedala mu je, da ji je ime Lili. Pepi se je takoj do ušes zaljubil vanjo. Pogovarjala sta se dolgo v noč in naenkrat je zmajček ugotovil, da sploh še ni kihnil, odkar je spoznal Lili. Bil je presrečen in odločil se je, da se bo s svojo izbranko vrnil v mesto.

Ljudje sprva niso verjeli, da Pepi ne kiha več, a so se počasi navadili na presrečni par, ki se je naselil na grajskem griču. Pepi in Lili sta živela srečno, družbo pa jima je delala kopica malih zmajčkov.

12 LJUBLJANSKO BARJE

JEZERNA ROŽA

Predavnimi časi je Ljubljansko kotlino pokrivalo veliko jezero. Ob njem so živeli mostiščarji, ki so imeli svoje domove na trdnih kolih. Lovili so ribe v jezeru, živali v gozdu, nabirali sadeže in gojili pšenico za kruh. Njihov poglavar, Brkati som, je imel dva sinova. Starejši Neokretni krap je bil hudoben, mlajši Ostrorogi jelen pa je bil dobrega srca in pri ljudstvu zelo priljubljen.

Nekega dne se je Ostrorogi jelen vozil s čolnom po jezeru. V sosednjem čolnu je zagledal lepo in pogumno mladenko, ki je lovila ribe. Dekletu je bilo ime Jezerna roža. Takoj sta se zaljubila. A v Jezerno rožo se je zagledal tudi Neokretni krap. Sklenil je, da jo bo ugrabil, medtem ko bo lovila ribe. Njeno glasno vpitje je slišal Jelen. Rešil je Jezerno rožo. Zaživela sta skupaj v ljubezni in rodilo se jima je veliko otrok.

Roža pa je bila še vedno žalostna, ker sta bila brata sprta med seboj. Prosila je Jelena, naj se pobota s svojim bratom. In res, brata sta po dolgih letih pozabila na spore. Družini Neokretnega krapa in Ostrorogege jelena sta od tedaj naprej živeli v medsebojni pomoči in prijateljstvu.

13 CERKNICA

COPRNICE S SLIVNICE

Predavnimi časi so ljudje verjeli, da je Slivnica strašna gora, saj so na njenem vrhu pogosto videli dim, ki se je vil k temnim oblakom, iz katerih se je bliskalo in so udarjale strele. Nihče si ni upal povzpeti na to

skrivnostno goro.

Nekoč se je zgodilo, da je neki mladenič odšel predaleč v gozd in se izgubil. Mračilo se je že in postalo ga je zelo strah. Nekaj časa je taval po gozdu, nato pa je pred seboj na hribu zagledal svetlobo. Premagala ga je radovednost. Kmalu je prišel do vrha in do velike jame. Zagledal je prečudovite ženske, ki so prihajale iz jame in se zbiralale okrog tabornega ognja, nad katerim se je v kotlu kuhala juha, ki je mladeniču zelo dišala. Bil je lačen in približal se je ognju. Mladenke so najprej sedele okoli ognja, potem pa se je zaslišala glasba in dekleta so začela divje plesati in se veseliti. Mladenič je bil tako očaran nad vsem, da je pozabil, kje je, kaj dela in zakaj je prišel. Dekleta pa so plesala čedalje bolj divje in že kar po zraku. Mladenič se je zelo prestrašil. Zbežal je v dolino in tekel vse do doma. Vsem je pripovedoval, kaj je doživel. Ljudje mu najprej niso verjeli, a kasneje so tudi drugi videli ples mladenk in goro so začeli klicati Coprniška gora.

14 KAMNIK – VELIKA PLANINA

GRAŠČINA NA VELIKI PLANINI

Nekoč je na Veliki planini stal dvorec, v katerem je živela hudobna grofica z dvanajstimi psi. Domačini so se je bali, zato so se izogibali poti, ki je vodila mimo dvorca.

Nekega dne je mimo prišel ubog možak s svojim psom. Ker je bil lačen, je potrkal na vrata. Grofica mu je odprla in ga vprašala, kaj bi rad. Prosil jo je za košček kruha. Brez besed se je obrnila in mu prinesla kup obranih kosti ter mu pred nosom zaloputnila vrata. Ubogi možak je mislil, da ga ni razumela, zato je potrkal še enkrat. Zdaj je hudobna grofica nadenj spustila svojih dvanajst psov. Možak in njegov pes sta zbežala pred njimi. Med tekom pa si je možak zaželel, da bi imel čarobno moč in bi lahko napadalne pse in hudobno grofico spremenil v kamne. Želja se mu je izpolnila. Dvorec na Veliki planini je izginil, grofica in njeni psi pa so se spremenili v kamne. O ubogem možaku pa nihče ni več slišal.

15 KOROŠKA

KRALJ MATJAŽ

Kralj Matjaž je bil dober, pogumen in bogat kralj. Vsi ljudje v njegovem kraljestvu so živeli v blaginji. Podložniki so ga imeli radi. Z ženo Lenčico sta prebivala v starem Krnskem gradu. Vladarji sosednjih kraljestev so mu zavidali, zato so podprli dunajskega cesarja, ki je zahteval krono, prestol in grad kralja Matjaža. Vnela se je huda bitka. Kralju Matjažu je pretila smrt, zato je s svojimi vitezi odjezdil proti goram. Ko je že mislil, da zanj in njegovo vojsko ni rešitve, se je odprla skala in jih skrila pred sovražniki. Njegovi vitezi so utrujeni posedli po tleh in zaspali. Zaspal pa je tudi kralj Matjaž. Zbudil se bo šele, ko se mu bo brada devetkrat ovila okoli mize.

16 POHORJE

RIBNIŠKO JEZERO

Na vrhu Plešivca se je včasih lesketalo jezero. V njem je prebival prijazen povodni mož Jezerko, ki je okoliškim ljudem vedno priskočil na pomoč. Leta so minevala in ob jezeru so zgradili cerkev sv. Uršule. Jezerko je bil cerkve vesel, ni pa prenesel zvonov, ki so motili njegov mir. Odločil se je, da bo svoje jezero prestavil na vrh Pohorja. To je tudi storil. Ponoči si je pri najbližjem kmetu sposodil par volov in vso vodo iz jezera v dveh tednih prepeljal na Pohorje.

Naslednjo nedeljo jezera na Uršlji gori ni bilo več, pojavilo pa se je novo na Pohorju. Jezerka od takrat niso več videli, prebivalci pa so prepričani, da še vedno pazi na njih.

17 MURSKA SOBOTA

ŠTRK FERİ

Bil je prvi poletni dan. Štrk Feri je sam postopal okrog Ledave in se dolgočasil. Feri je bil najbolj prijazen štrk v vasi. Živel je na stari Kočarjevi hiši in vedno pomagal Kočarjevi babici in drugim vaščanom, če so rabili njegovo pomoč.

Tudi tokrat je razmišljal, kako bi popravil dimnik na sosedovi hiši, da bi bilo gnezdo, v katerem je živela Rozinika, varno.

Rozinika je bila najstarejša štoklja daleč naokrog. Bila je edina, ki je poznala odgovore na vsa vprašanja. Ker ni imela svojih otrok, ji je Feri vedno priskočil na pomoč. Skrbelo ga je, kaj bo jeseni, ko Rozinika ne bo mogla na dolgo pot do Afrike ... Skrb je bila upravičena. Rozinika je bila preslabotna, da bi odletela. Feri se je s težkim srcem poslovil od nje. Letel je in letel, potem pa naenkrat spremenil smer letenja. Odločil se je, da se bo vrnil in zimo preživel s prijateljico. Rozinika je ob njegovih vrnitvi zajokala od sreče.

18 GRAD

ZMAJ KAČ IN NJEGOVA KRONA

Nekoč je v gradu v vasi Grad živel zmaj Kač, ki je bival v skalnih votlinah pod največjim gradom daleč naokrog. Rad se je hodil kopat v grajski ribnik v dolino in ob tem na breg vedno odložil zlato krono, ki je imela čarobno moč. Pohlepni graščak, ki ga je opazoval z grajskega okna, si je zaželel Kačevo krono. Izdal je razglas, da bo tisti, ki mu jo bo prinesel, dobil za ženo njegovo najmlajšo hčer.

Mladenič, ki je bil zaljubljen v graščakovo hčer, se je opogumil in z maju med kopanjem ukradel dragoceno krono. Stekel je proti gradu, zmaj pa mu je sledil in se z vso silo zaletel v zaprta grajska vrata. Mladenič je

graščaku izročil krono. Ta se je razveselil krone, a se je ta v njegovih rokah takoj spremenila v prah. Zmaja Kača od takrat nihče ni več videl. Ljudje pa še vedno upajo, da se bo nekoč vrnil.

19 PTUJ

VESOLJNI POTOP IN KURENT

Naši predniki so bili sprva sami dobri ljudje, a so se nekateri sčasoma spremenili in postali hudobni ter privoščljivi.

Začelo je deževati in zemljo je zalila voda. Rešili so se le štirje. Eden od njih je bil preprost kmet, ki je živel na visokem hribu. Na svojem posestvu je imel tako vinsko trto, ki se je dotikala neba. Ko je voda zalila tudi njegovo hišo, se je oprijel vinske trte in začel plezati po njej. To je videl staroslovanski bog Kurent. Razveselil se je, da človek išče pomoč na vinski trti, ki je bila posvečena njemu, in se ga usmilil. Voda je začela odtekati in zemlja se je kmalu posušila. Kmet je moral Kurentu obljubiti, da bo spoštoval njemu posvečeni rastlini, ajdo in vinsko trto. Vzel je sadiki obeh rastlin ter se odpravil po svetu iskat domovino. Ustavil se je pri nas in posadil ajdo ter vinsko trto. Njegovi sinovi so se naselili po vsej slovenski deželi in še danes se ljudje s hvaležnostjo spominjajo Kurenta, svojega dobrotnika. Sedanji pustni torek je spominski dan na starega Kurenta.

20 ZDRAVILIŠČA – TERME LAŠKO

LEGENDA O LAŠKIH TOPLIH VRELCIH

Bilo je nekoč, ko sta po svetu hodila Kristus in sveti Peter. Peter je omagal in prosil Kristusa, naj mu priskrbi toplo vodo za njegove utrujene in žuljave noge. Kristusu se je Peter zasmilil, zato je v zemljo zasadil svojo popotno palico. Iz zemlje je na tistem kraju privrela na dan topla voda. Peter je s strahom pomočil noge v vročo vodo, a je kmalu spoznal njeno zdravilno moč. Noge so se mu popolnoma pozdravile in kmalu sta lahko nadaljevala pot. Ker sta bila prijazna človeka, sta se odločila, da bosta izvir vode pustila domačinom. Tople vrelece so kmalu začeli uporabljati tudi drugi ljudje in uporabljamo jih še danes.

21 CELJE

MENIH KOPLJE ZAKLAD

V razvalinah starega Celjskega gradu je v globoki grajski votlini zakopan velik zaklad. Vhod v votlino zapirajo mogočna črna vrata, pred katerimi straži velikanski pes.

Pogumen menih se je odločil, da bo izkopal zaklad v korist svojega samostana. Podal se je na skalnato pot

do razvalin. Presenetila ga je nevihta. Ker se je bliskalo in grmelo, ga je bilo neizmerno strah. Začel je kopati. Kopal je in kopal. Uspelo mu je odstraniti veliko skalo. Pred seboj je zagledal velikanskega psa in se onesvestil.

Zgodaj zjutraj so ga našli okoliški kmetje vsega prezeblega in izmučenega. Pripovedoval jim je, kaj se mu je zgodilo. Zaklad pa je še vedno skrit v globoki grajski votlini in čaka, da ga kdo izkoplje.

22 RUDNIKI – TRBOVLJE, ZAGORJE, HRASTNIK

O PERKMANDELJCU

V okolici Laškega je živel rudar Rudi s svojo družino. Žena mu je rodila šest otrok. Njihovo življenje je bilo težko. Rudi je ob večerih rad pripovedoval zgodbe o nagajivem Perkmandeljcu. Ta je bil prijazen rudniški škrat, ki je rad ponagajal rudarjem pri delu, a je bil hkrati tudi njihov varuh. Rudarji so se večkrat jezili, ker jim je pojedel malico ali pa ukradel olje iz rudarske svetilke, vendar so se vedno znova tudi pomirili, saj jim je velikokrat rešil življenje. Jamskega škrate so si predstavljali kot majhnega možica z dolgo brado, rdečo kapo in zeleno svetilko v roki. Zares pa ga ni videl še nihče. Tudi Rudi ne, čeprav ga je sam Perkmandeljc odpeljal iz rudnika, ko je njegova najmlajša hči med igranjem padla v zapuščen rudniški rov.

Od takrat je Rudi vsak dan v rovu pustil košček kruha za Perkmandeljca.

23 GORJANCI

GOSPODIČNA

Nekoč je živila prijazna grajska gospa, ki si je neizmerno želela otrok, a te sreče ni imela. Leta so minevala in gospa se je postarala ter zbolela. Zdravili so jo najboljši zdravniki, a ji niso mogli pomagati. Gospa je kljub boleznim in bolečinam, ki jih je imela, ostala prijazna. Nekega dne je k hiši prišel popotnik, ki je dal gospe v zahvalo za prijazen sprejem in pogostitev gorjanski koren. Naročil ji je, naj koren poje in se potem odpravi na Gorjance poiskat studenec s svetlečo vodo. Kljub bolezni se je odpravila na pot. Ko je prišla do prvega studenca, je zajela vodo, ta pa je počrnela. Gospa je zlila strupeno vodo ter šla naprej do drugega studenca.

Pri drugem studencu se je voda obarvala rdeče, zato je odšla naprej. Pri tretjem pa se je voda zasvetila. Pila je in pila. Z vsakim požirkom se je počutila bolje. Voda ji je povrnila mladost in zdravje. Polna življenja se je odpravila proti domu.

24 VIŠNJA GORA

VIŠNJEORSKI POLŽ

Legenda pravi, da so pred mnogimi leti višnjegorski grofje rešili pred smrtjo mladega beneškega plemiča, ki so ga ranili sovražniki. V znak hvaležnosti so dobili pozlačeno ter z diamanti okrašeno polžjo hišico. Grofje so razmišljali, kako naj si jo razdelijo, in so se enoglasno odločili, da jo bodo podarili mestu. Mestni veljaki so se je razveselili in jo uporabljali ob različnih slovesnostih. Toda dragoceni polž je kmalu izginil neznano kam, zato so razočarani meščani dali narediti novega. Prikenili so ga na verigo, a se je tudi za tem izgubila vsaka sled, ostala je le legenda. Pravijo, da si je polž zaželel prostosti, bil pa je tudi radoveden, kako je po svetu.

25 RIBNICA

BAJKA O RIBNICI

Tam, kjer je danes Ribniška dolina, je bilo nekoč ogromno jezero. V njem je plavalo veliko različnih rib. Med njimi je živel tudi zlata ribica. Bila je najlepša ribica v jezeru. V prostranih gozdovih Velike gore je takrat živel orjaški velikan. Podnevi je spal, ponoči pa je hodil lovit ribe v jezero. Pri lovu mu je pomagala zlata ribica, tako da je svetila. Ker je bilo v Suhi krajini premalo vode, so ljudje hodili ponjo k jezeru. Nekoč je starejša ženska z vodo zajela tudi zlato ribico. Vrgla jo je med kamne, kjer je okamnela. Ko se je velikan zvečer zbudil iz spanja in kot po navadi odšel lovit, zlate ribice ni bilo. Iskal jo je, a je ni našel. Razjezil se je, lomil je stene in jih metal v jezero. Izruval je vse, kar mu je prišlo pod roke, od grmovja do dreves ... Ker so v jezeru nastale velike odprtine, je voda odtekla, na dnu rečnega jezera pa je ostalo veliko rib. Ponje so prihajali ljudje iz bližnjih krajev. Jezero je izginilo, kraj pa so v spomin na ta dogodek poimenovali Ribnica. Zlata ribica pa je postala simbol ribniškega grba.

26 OSILNICA

PETER KLEPEC

Peter Klepec je bil šibak in droben fant. Bil je vesel, srečen in ubogljiv. Živel je z revno materjo, ki je služila kruh tako, da je delala pri sosedu. Njuno edino premoženje je bila koza Cilka, ki jima je dajala mleko, a to ni bilo dovolj za dostojno življenje. Zato je mati sklenila, da bo Petra poslala med pastirje, da bo vsaj sit.

Ker je bil Peter Klepec šibak, so ga drugi pastirji izkoriščali in pretepali. Zaželel si je, da bi bil dovolj močan in bi se jim lahko uprl. Nekega dne je na gozdni jasi zagledal lepo deklico, ki je zaspala na soncu. Bal se je, da bi jo opeklo sonce, zato ji je iz vej in listja naredil senco. Deklica je bila gozdna vila. Petru je ponudila vodo, ki mu je dala izjemno moč, in mu s tem izpolnila željo.

Hudobni pastirji so se ga zdaj bali in so se ga izogibali. Peter se je odločil, da bo zapustil čredo, se vrnil domov ter poskrbel za boljše življenje matere in vseh ljudi, ki so potrebovali njegovo pomoč.

27 BELA KRAJINA

KAKO JE ČRNOMELJ DOBIL IME

V starih časih, ko Črnomelj še ni imel svojega imena, je ob reki Lahinji živel bogat, a skopuški mlinar. V svojem mlinu je za dobro plačilo kmetom mlel rumeno koruzo, zlato pšenico in črno rž. Nekega dne je v njegov mlin prišla vila z Gorjancev. Da je mlinar ne bi prepoznal, se je spremenila v staro, zgrbljeno ženico ter ga prosila, naj ji podari skledo bele moko za bolnega otroka. Skopuški mlinar je ženici dal moko. Pohitela je na Gorjance, da bi bolnemu otroku spekla belo pogačo. Kmalu je opazila, da jo je mlinar ukanil. Vrnila se je v mlin, stresla črno moko na mlinski kamen in si zaželela, da bi mlinarju mlinski kamni mleli samo še črno moko. To se je tudi zgodilo. Čeprav so kmetje v mlin prinašali svetlo pšenico, je bila moka črna. Zato so Belokranjci kraju, kjer je živel skopuški mlinar, dali ime Črnomelj.

Slovenija, moja domovina
Priročnik

Avtorji: Vladimir Prebilič, Andreja Dobnikar, Špela Čekada Zorn
Ilustracije in oblikovanje: Andreja Aljančič Povirk
Jezikovni pregled: Mira Turk Škraba

Izdal in založil: Zavod RS za šolstvo
Zanj: Gregor Mohorčič

Objava na spletnem naslovu:
<http://www.zrss.si/pdf/Slovenija-mojadomovina-prirocnik2012.pdf>

Druga izdaja
December 2012

Publikacija je izdana s finančno podporo Ministrstva za izobraževanje, znanost, kulturo in šport.

ISBN 978-961-03-0069-4

© Zavod RS za šolstvo, Ljubljana 2012

Vse pravice pridržane. Brez založnikovega pisnega dovoljenja gradiva ni dovoljeno reproducirati, kopirati ali kako drugače razširjati. Ta prepoved se nanaša tako na mehanske (fotokopiranje) kot na elektronske (snemanje ali prepisovanje na kakršen koli pomnilniški medij) oblike reprodukcije.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

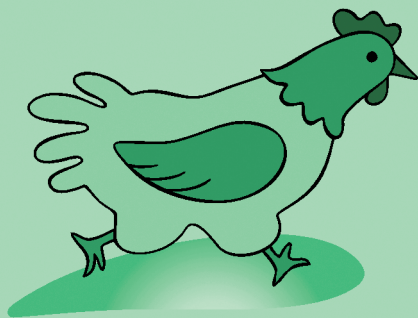
908(497.4)(0.034.2)

PREBILIČ, Vladimir
Slovenija, moja domovina. Priročnik [Elektronski vir] / [avtorji Vladimir Prebilič, Andreja Dobnikar, Špela Čekada Zorn ; ilustracije Andreja Aljančič Povirk]. - 2. izd. - El. knjiga. - Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2012

Način dostopa (URL): <http://www.zrss.si/pdf/Slovenija-mojadomovina-prirocnik2012.pdf>

ISBN 978-961-03-0069-4 (pdf)

1. Gl. stv. nasl. 2. Dobnikar, Andreja, 1973- 3. Čekada Zorn, Špela
264800000

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo